

opdatering

Årbog for Vardemuseerne
& Ringkøbing-Skjern Museum

2017

Løgn fra Ende til anden
Oksballejrens Leder dementerer Meddelelse om Bordel i Oksbøl
„Esbjergbladet“ indeholdt i Gaar følgende opsigtsvækkende Meddelelse: „Der hvad vi erfarer, er der i Oksbøl sket en virkelig Forbrydelse“

H. Sverdrup Sverdrup
af Oksbøl, Næst i Danmarks
de Sverdrup og Sverdrup, Næst i Danmarks,
Sverdrup, Sverdrup, Sverdrup,
Sverdrup og Sverdrup.

opdatering

Årbog for Vardemuseerne &
Ringkøbing-Skjern Museum 2017

opdatering
Årbog for Vardemuseerne
& Ringkøbing-Skjern Museum 2017

© Forfatterne, Vardemuseerne
& Ringkøbing-Skjern Museum 2018

Redaktion: Christian Ringskou og Tine Lorange

Korrektur: Harriet Ludvigsen

Grafisk tilrettelæggelse: Tine Lorange

Forsidefoto: Niels A. Hansen

Fotos og illustrationer: med mindre andet er angivet
ved de enkelte fotos og illustrationer tilhører
billedmaterialet i denne bog Vardemuseerne,
Ringkøbing-Skjern Museum eller Arkæologi Vestjylland

Alle kort, Danmarks Højdemodel og
ortofotos: ©Geodatastyrelsen

Skrift: Myriad Pro

Papir: MultiArt Silk 130g

Omslag: 1/s 250g

Tryk: Strandbygaard Grafisk A/S, Skjern

ISBN 978-87-89834-97-9

ISSN 1903-9581

Kære Læser!

Velkommen til årets opdatering. Det er ottende gang Vardemuseerne og Ringkøbing-Skjern Museum udsender en fælles årbog, der beskriver noget af alt det, der sker på museumsområdet i de to kommuner.

Og som altid er årbogens indhold blandet. Denne gang er der en hel stribe artikler, der er resultatet af 20 antropologistuderendes feltarbejde i maj måned 2017 omkring Hvide Sande. Der er fine portrætter af Skjerns "Kornelius Blisand", Christian Hansen og Vestjyllands "Rembrandt", Christen Lyngbo. Der er artikler om museernes formidling både i landskabet og inde på museerne. Der er artikler om to forskellige flygtningelejre fra tiden

efter Anden Verdenskrig og vi fortsætter byvandringen gennem Ringkøbings gader før og nu. Der er fokus på jernalderens spader og deres rette brug og en artikel om alternativ medicin for hundrede år siden – som nu giver vore dygtige detektorfolk fund fra marken. Og så er der som i de tidligere årgange beretninger fra museumsforeningerne om deres aktiviteter og en oversigtsartikel om årets arkæologiske udgravninger.

Som altid kommer vi langt omkring – selvom vi holder os inden for de to kommuners grænser. Men der er meget historie her i Vestjylland. Og vi bliver ved med at finde nyt om den.

God læselyst

Kim Clausen og Claus Kjeld Jensen

● Lokalteter omtalt i de enkelte artikler

☞ Museer og udstillingssteder

● Arkæologiske udgravninger

Indhold

- 6** Museumsforeningernes årsberetninger
- 16** Årets gang i ArkVest
Af Lene B. Frandsen & Poul K. Jørgensen
- 18** Lyngsmose Nord
Af Palle Eriksen, Torben Egeberg & Per Ole Rindel
- 24** Huller i jorden
Af Henriette Lyngstrøm
- 35** Ringkøbings middelalderlige byprivilegier
Af Anders Bøgh
- 44** Rakkerpakket i Ringkøbing Amt
Af Caroline Larsen
- 50** Fra Torvet til havnen
Af Christian Ringskou
- 62** "Ja, saadan kan man jo blive ved at mindes"
Af Helen Borg
- 74** Købmand Christian Fabricius Hansen
Af Christian Ringskou
- 87** Fra Strøget til Skallingen
Af Daniel Henschen
- 96** Volta, Galvani, strøm i døde frøer og en kvaksalver fra Frederiksberg
Af Lars Chr. Bentsen
- 100** Blandt sovjetiske krigsfanger og flygtninge i Blåvandlejren
Af Harald H. Jepsen
- 125** At skabe orden i kaos
Af John V. Jensen
- 149** Forsvinde fra mands minde
Af John V. Jensen
- 158** Tarm Stole- og Møbelfabrik i over 100 år
Af Christian Lind Thomsen
- 169** På feltøvelse i Naturens Rige
Af Bodil Selmer, Afdeling for Antropologi, Aarhus Universitet
- 203** Naturens Rige
Af Lisbeth Lunde Lauridsen
- 206** Genstande på et museum
Af Holger Grumme Nielsen
- 211** Punktum, punktum, komma, streg
Af Pernille Ø. Sørensen & Anja Høegh
- 218** Årets udgravninger
Af arkæologerne i ArkVest
- 238** Tidstavle
- 239** Retteblad

Naturens Rige

– fortællinger i landets største landskab

Af Lisbeth Lunde Lauridsen

Hvem er vi? Hvad har været med til at forme os? Hvad vil vi gerne fortælle om os selv og vores sogn? Det er sådanne spørgsmål, Ringkøbing-Skjern Kommunes 40 sogne kan stille sig selv i projektet "Naturens Rige – fortællinger i landets største landskab" og dermed bidrage til at bringe vores lokale historie og fortællinger videre – både til hinanden og til dem, der besøger os.

Et holdbart projekt

Ringkøbing-Skjern Museum har ofte bakket op om forskellige gode tiltag, hvor vi har bidraget til at få fortællinger gjort tilgængelige i form af plancher og foldere eller på forskellige digitale platforme. Derfor ligger museet også inde med mange små fortællinger fra hele kommunen, som tidligere har været brugt i forskellige sammenhænge. Disse arbejdes der nu på at gøre tilgængelige gennem Historisk Atlas og kommunens app Naturens Rige.

Flere af de tidligere projekter, der har været på digitale platforme, er desværre kuldsejlede efter at de er sat i søen, oftest fordi de, der stod med projektet, ikke havde midler til at vedligeholde hjemmesiderne.

Men Ringkøbing-Skjern Museum ser optimistisk på dette projekt af den grund, at det er foreningen Historisk Atlas, der varetager selve platformen.

Forsiden på Ringkøbing-Skjern Kommunes app Naturens Rige.

Historisk Atlas er en webapp, med interaktive kort over Danmark med tusindvis af fortællinger.

Foreningen er en sammenslutning af over 220 deltagende kulturhistoriske institutioner (arkiver, biblioteker og museer). Med støtte fra en række offentlige og private bidragydere samt medlemsinstitutionerne er Historisk Atlas en bæredygtig platform at bygge et sådant projekt på. Og der er ressourcer til at vedligeholde websitet, som Historisk Atlas stiller gratis til rådighed for alle, der ønsker

at søge viden gennem de mange tusinde fortællinger og billeder, der allerede er lagt online i systemet.

Ringkøbing-Skjern Kommune bakker op om projektet ved at hente alle de data, der lægges på Historisk Atlas ind i kommunens app: Naturens Rige.

Frivilligt engagement

Museet står for projektet, der løber over 2017 og 2018. Midler fra LAG (Lokale AktionsGrupper) og kommunens Ildsjælepulje har muliggjort dette projekt på baggrund af de mange frivilliges engagement.

Museet har arrangeret kursusaftener for frivillige over hele kommunen, for lokalarkiver, sogne- og borgerforeninger m.fl. Her er der blevet informeret om projektet og undervist i brugen af Historisk Atlas.

Frivillige i flere sogne arbejder allerede nu på at finde ti centrale fortællinger for deres sogn, som kan blive synlige i landskabet – og være med til at gøre opmærksom på deres sogns historie helt frem til i dag. De fortællinger,

Der arbejdes koncentreret med at lægge fortællinger online. Billedet er fra informations- og kursusaften i Ringkøbing Lokalhistoriske Arkiv.

Ved et dejligt kaffebord i Hoven blev det diskuteret, hvordan man i sognet ville gribe opgaven an.

som sognene ønsker at formidle, lægges på hjemmesiden Historisk Atlas. Der er ingen begrænsninger for hvor mange fortællinger, sognene kan lægge på hjemmesiden.

I samarbejde med Ringkøbing-Skjern Kommunes afdeling for Digital Udvikling og Kommunikation hentes de fortællinger, der lægges på Historisk Atlas, nu automatisk ind i kommunens app Naturens Rige under Fortællinger i Naturens Rige – de er dermed synlige på to platforme på én gang.

Hvert sogn har mulighed for at vælge 10 centrale fortællinger ud af sognets mange fortællinger og få dem gjort synlige i landskabet vha. en QR-kode placeret i forbindelse med de udvalgte fortællinger. Når man scanner QR-koden, kommer man automatisk ind på kommunens hjemmeside rksk.dk/fortællinger.

På kortet vises alle de fortællinger, der er lagt på Historisk Atlas. Ved at trykke på GPS-symbolet kommer man til den fortælling, man står ved i kommunen. Når man trykker på fortællingen, bliver det muligt at læse introteksten til fortællingen. Ønsker man at læse hele fortællingen, ledes man automatisk over i Historisk Atlas.

Allerede nu er der blevet lagt mange fortællinger online – og der kommer hele tiden flere til. Hver torsdag nat opdateres kortet, så nye fortællinger fra Historisk Atlas bliver synlige i Naturens Rige-app'en.

Der arbejdes også på tværs af sognene med inspiration til hvordan og hvad, man kan arbejde med i projektet. Fra kursusaftenen afholdt i Borris Lokalarkiv.

QR-koden leder ind til oversigtskortet med de mange fortællinger.

Projektet støttes af LAG og Ringkøbing-Skjerns Ildsjælepulje.

Har du lyst til at høre mere om projektet eller at blive en del af det, er du velkommen til at kontakte projektleder Lisbeth Lunde Lauridsen, 2211 4140 / ll@levendehistorie.dk